

Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni geneetiliste ressurssidele juurdepääsu ja nende kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamise

NAGOYA PROTOKOLL

KÄESOLEVA PROTOKOLLI OSALISED,

OLLES osalised bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni (edaspidi „konventsioon“),

MEENUTADES, et geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu õiglane ja erapooletu jaotamine on üks kolmest konventsiooni põhieesmärgist, ning *tõdedes*, et käesolev protokoll taotleb konventsiooni raames selle eesmärgi täitmist,

VEELKORD KINNITADES riikide suveräänseid õigusi oma loodusvaradele ning kooskõlas konventsiooni sätetega,

MEENUTADES KA konventsiooni artiklit 15,

TUNNISTADES, et konventsiooni artiklite 16 ja 19 kohaselt toimuv tehnosiire ja koostöö geneetiliste ressurssidele lisaväärtuse andmiseks vajaliku teadus- ja innovatsioonivõimekuse loomiseks arengumaades annab olulise panuse säästvasse arengusse,

TUNNISTADES, et avalikkuse teadlikkus ökosüsteemide ja bioloogilise mitmekesisuse majanduslikust väärtusest ning selle majandusliku väärtuse õiglasest ja erapooletust jaotamisest bioloogilise mitmekesisuse haldajate vahel on bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja selle komponentide säästva kasutamise peamine stiimul,

TUNNISTADES juurdepääsu ja tulu jaotamise potentsiaalset rolli bioloogilise mitmekesisuse kaitstes ja säästvas kasutamises, vaesuse vähendamises ja keskkonna säästmises ning seeläbi aastatuhande arengueesmärkide saavutamisele kaasa aitamises,

TUNNISTADES geneetiliste ressurssidele juurdepääsu ning nende ressursside kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamise seotust,

TUNNISTADES geneetiliste ressurssidele juurdepääsuga ning nende kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamisega seotud õiguskindluse tagamise olulisust,

TUNNISTADES KA geneetiliste ressursside pakkujate ja kasutajate vahel vastastikku kokku lepivate tingimuste üle peetavate läbirääkimiste õigluse ja erapooletuse edendamise tähtsust,

TUNNISTADES KA naiste olulist rolli juurdepääsus ja tulu jaotamises ning kinnitades vajadust naiste täieliku osalemise järele bioloogilise mitmekesisuse kaitse poliitika kujundamise ja rakendamise kõigil tasanditel,

OTSUSTANUD täiendavalt toetada konventsiooni juurdepääsu ja tulu jaotamise sätete tõhusat rakendamist,

TUNNISTADES, et vaja on uutset lahendust geneetiliste ressursside ning nendega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutamisest saadava tulu õiglasest ja erapooletuks jaotamiseks piiriülestes olukordades või selliste ressursside või teadmiste puhul, mille kasutamiseks ei ole võimalik anda ega saada eelnevat informeeritud nõusolekut,

TUNNISTADES geneetiliste ressursside olulisust toiduainetega kindlustatuse, tervishoiu, bioloogilise mitmekesisuse kaitse ning kliimamuutuste mõju leevendamise ja sellega kohanemise seisukohast,

TUNNISTADES põllumajandusliku bioloogilise mitmekesisuse erilisust, selle eripärasid ja erilahendusi vajavaid probleeme,

TUNNISTADES kõigi riikide vastastikust sõltuvust põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside osas ning nende ressursside erilisust ja tähtsust ülemaailmse toiduainetega kindlustatuse saavutamisel ning põllumajanduse jätkusuutlikul arendamisel vaesuse leevendamise ja kliimamuutuste kontekstis, ning tunnustades rahvusvahelise põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside lepingu ja FAO põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside komisjoni põhirolli selles,

PIDADES MEELES Maailma Terviseorganisatsiooni rahvusvahelisi meditsiinilisi sanitaareeskirju (2005) ning tervishoiusüsteemi valmisoleku ja reageerimise eesmärgil inimpatogeensetele haigustekitajatele juurdepääsu tagamise olulisust,

TUNNUSTADES käimasolevat tööd teistes juurdepääsu ja tulu jaotamisega seotud rahvusvahelistes foorumites,

MEENUTADES konventsiooniga kooskõlas välja töötatud rahvusvahelise põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside lepingu raames loodud mitmepoolset juurdepääsu ja tulu jaotamise süsteemi,

TUNNUSTADES, et konventsiooni eesmärkide saavutamiseks peaksid juurdepääsu ja tulu jaotamisega seotud rahvusvahelised instrumendid üksteist toetama,

MEENUTADES konventsiooni artikli 8 punkti j asjakohasust, kuivõrd see seonduv geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste ning selliste teadmiste kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamisega,

ARVESTADES geneetiliste ressursside ja traditsiooniliste teadmiste vahelist seost, nende lahutamatu kohalike ja põliskogukondade jaoks, traditsiooniliste teadmiste olulisust bioloogilise mitmekesisuse kaitses ja selle komponentide säästvas kasutamises ning neile kogukondadele jätkusuutliku elatise tagamises,

TUNNUSTADES, et kohalikud ja põliskogukonnad valdavad või omavad geneetiliste ressurssidega seotud teadmisi erinevatel asjaoludel,

PIDADES MEELES, et kohalikel ja põliskogukondadel on õigus oma kogukonna seast välja selgitada geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste õiguspärased valdajad,

TUNNUSTADES KA, et geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste valdamise asjaolud on igale riigile ainuomased, need teadmised võivad olla nii suulises, kirjalikus kui muus vormis, peegeldades bioloogilise mitmekesisuse kaitses ja säästvas kasutamises seisukohalt olulist rikkalikku kultuuripärandit,

ARVESTADES ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni, ning

KINNITADES, et protokoll ei tõlgendata kohalike ja põliskogukondade olemasolevate õiguste vähendamise või tühistamisena,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:

Artikkel 1

Eesmärk

Käesoleva protokolliga eesmärk on tagada geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamine, sealhulgas asjakohase juurdepääsu kaudu geneetilistele ressurssidele ning asjakohaste tehnoloogiate edastamise kaudu, võttes arvesse kõiki õigusi neile ressurssidele ja tehnoloogiatele, ning vajaliku rahastamise kaudu, ning seeläbi kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse kaitses ja selle komponentide säästvale kasutamisele.

Artikkel 2

Mõisted

Protokollis kasutatakse konventsiooni artiklis 2 määratletud mõisteid. Lisaks kasutatakse protokollis järgmisi mõisteid:

- a) „osaliste konverents” – konventsiooniosaliste konverents;
- b) „konventsioon” – bioloogilise mitmekesisuse konventsioon;
- c) „geneetiliste ressursside kasutamine” – geneetiliste ressursside geneetilise ja/või biokeemilise koostise alane uurimis- ja arendustegevus, sealhulgas konventsiooni artiklis 2 määratletud biotehnoloogia abil;
- d) „biotehnoloogia” – konventsiooni artikli 2 määratluse kohaselt mistahes tehnoloogiline rakendus, mis kasutab bioloogilisi süsteeme, elusorganisme või nende derivaate spetsiifilise kasutusala toodete või protsesside väljatöötamiseks või modifitseerimiseks;
- e) „derivaat” – looduslikult esinev biokeemiline ühend, mis tekib bioloogiliste või geneetiliste ressursside geeniekspressiooni või metabolismi tulemusel, olenemata sellest, kas see sisaldab funktsionaalseid pärilikkuse üksusi.

*Artikkel 3***Reguleerimisala**

Protokolli kohaldatakse konventsiooni artikli 15 reguleerimisalasse kuuluvate geneetiliste ressursside suhtes ning nende ressursside kasutamisest saadava tulu suhtes. Samuti kohaldatakse protokolli konventsiooni reguleerimisalasse kuuluvate geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste ning nende teadmiste kasutamisest saadava tulu suhtes.

*Artikkel 4***Seosed teiste rahvusvaheliste kokkulepete ja instrumentidega**

1. Protokoll ei mõjuta osaliste olemasolevatest rahvusvahelistest kokkulepetest tulenevaid õigusi ja kohustusi, välja arvatud juhul, kui nende õiguste ja kohustuste teostamine kahjustaks või ohustaks tõsiselt bioloogilist mitmekesisust. Käesolev lõige ei ole mõeldud protokolli ja teiste rahvusvaheliste dokumentide tähtsusjärjestamiseks.
2. Protokoll ei takista osalisi välja töötamast ja rakendamast teisi asjakohaseid rahvusvahelisi kokkuleppeid, sealhulgas teisi juurdepääsu ja tulu jaotamise erikokkuleppeid, kui need toetavad konventsiooni ja protokolli eesmärke ning ei ole nendega vastuolus.
3. Protokolli rakendatakse protokolli ja teiste selle suhtes asjakohaste rahvusvaheliste instrumentide vastastikusel toel. Piisavat tähelepanu tuleks pöörata selliste rahvusvaheliste instrumentide ja asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide raames toimuvale kasulikule ning asjakohasele tööle või praktikale, kui see toetab konventsiooni ja protokolli eesmärke ning ei ole nendega vastuolus.
4. Protokoll on konventsiooni juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevate sätete rakendamise vahend. Kui kohaldatakse spetsiaalset rahvusvahelist juurdepääsu ja tulu jaotamise instrumenti, mis on kooskõlas ja ei ole vastuolus konventsiooni ja protokolli eesmärkidega, siis selle instrumendi osalisele või osalistele ei kohaldata protokolli selle õigusakti reguleerimisalasse kuuluva ja selles määratletud konkreetse geneetilise ressursi suhtes.

*Artikkel 5***Õiglane ja erapooletu tulu jaotamine**

1. Konventsiooni artikli 15 lõigete 3 ja 7 kohaselt jaotatakse geneetiliste ressursside kasutamisest ning järgnevatest rakendustest või kaubastamisest saadav tulu õiglaselt ja erapooletult neid ressursse pakkuva osalisega, kes on nende ressursside päritoluriik või konventsiooni alusel need ressursid omandanud. Jaotamise tingimused lepatakse vastastikku kokku.
2. Osaline rakendab vastavalt vajadusele õiguslikke, haldus- või poliitilisi meetmeid tagamaks, et kohalike ja põlis-kogukondade valduses olevate geneetiliste ressursside kasutamisest saadud tulu jaotatakse õiglaselt ja erapooletult ning vastastikku kokku lepitud tingimustel asjaomaste kogukondadega, kooskõlas riigi õigusaktidega, mis käsitlevad põlis- ja kohalike kogukondade omandatud õigusi neile geneetiliste ressurssidele.
3. Osaline võtab lõike 1 rakendamiseks asjakohaseid õiguslikke, haldus- või poliitilisi meetmeid.
4. Tulu võib olla nii rahaline kui ka mitterahaline ning hõlmab lisas loetletud tululiike, kuid ei piirdu nendega.
5. Osaline võtab vastavalt vajadusele õiguslikke, haldus- või poliitilisi meetmeid tagamaks, et geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutamisest saadud tulu jaotatakse õiglaselt ja erapooletult neid teadmisi valdavate kohalike ja põlis-kogukondadega. Jaotamise tingimused lepatakse vastastikku kokku.

*Artikkel 6***Juurdepääs geneetilistele ressurssidele**

1. Loodusvarade üle suveräänsete õiguste teostamisel, ning arvestades juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevaid riigiseseid õigusakte või regulatiivseid nõudeid, on kasutamise eesmärgil juurdepääsuks geneetilistele ressurssidele vaja selliseid ressursse pakkuva osalise, kes on ressursside päritoluriik või konventsiooni alusel geneetilised ressursid omandanud, eelnevat informeeritud nõusolekut, kui nimetatud osaline ei ole määranud teisiti.

2. Osaline võtab kooskõlas riigi õigusaktidega vastavalt vajadusele meetmeid tagamaks, et juhul kui kohalikel ja põliskogukondadel on omandatud õigus võimaldada juurdepääsu geneetilistele ressurssidele, saadakse neile ressurssidele juurdepääsuks kogukondade eelnev informeeritud nõusolek või heakskiit ning kogukonnad kaasatakse.

3. Lõikest 1 lähtudes võtab eelnevat informeeritud nõusolekut nõudev osaline vastavalt vajadusele õiguslikke, haldus- või poliitilisi meetmeid, et:

- a) tagada juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevate riigiseste õigusaktide või regulatiivsete nõuete õiguskindlus, selgus ja läbipaistvus;
- b) näha geneetilistele ressurssidele juurdepääsuks ette õiglased ja mittemeevaldsed reeglid ja korrad;
- c) anda teavet selle kohta, kuidas eelnevat informeeritud nõusolekut taotleda;
- d) tagada pädeva riigiasutuse selge ja läbipaistva kirjaliku otsuse väljastamine kulutasuval viisil ning mõistliku ajavahemiku jooksul;
- e) tagada juurdepääsu ajaks loa või samaväärse dokumendi väljastamine eelneva informeeritud nõusoleku andmise otsuse ning vastastikku kokku lepitud tingimuste kindlaksmääramise tõendamiseks, ning teavitama vastavalt ka juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustikku;
- f) kui see on kohaldatav ja kui riigi õigusaktidest ei tulene teisiti, sätestada geneetilistele ressurssidele juurdepääsuks eelneva informeeritud nõusoleku või heakskiidu saamise ning kohalike ja põliskogukondade kaasamise kriteeriumid ja/või meetodid; ning
- g) kehtestada vastastikku kokku lepitud tingimuste nõudmiseks ja kindlaksmääramiseks selged reeglid ja korrad. Sellised tingimused sätestatakse kirjalikult ning võivad muu hulgas sisaldada:
 - i) vaidluste lahendamise klauslit;
 - ii) tulu jaotamise tingimusi, sealhulgas intellektuaalse omandi õigustega seotud tingimusi;
 - iii) kasutustingimusi juhuks, kui geneetilisi ressursse kasutavad edaspidi kolmandad isikud; ning
 - iv) vajaduse korral kasutuse eesmärgi muutmise tingimusi.

*Artikkel 7***Juurdepääs geneetiliste ressurssidega seotud traditsioonilistele teadmistele**

Osaline võtab kooskõlas riigi õigusaktidega vastavalt vajadusele meetmeid tagamaks, et juurdepääs kohalike ja põliskogukondade valduses olevate geneetiliste ressurssidega seotud traditsioonilistele teadmistele toimub nende kogukondade eelneval informeeritud nõusolekul või heakskiidul ning osalusel, ning et eelnevalt määratakse kindlaks vastastikku kokku lepitud tingimused.

Artikkel 8

Erikaalutlused

Juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevate riigiseste õigusaktide või regulatiivsete nõuete väljatöötamisel ja rakendamisel teeb osaline järgmist:

- a) loob tingimused bioloogilise mitmekesisuse kaitsele ja säästvale kasutamisele kaasa aitavate uuringute edendamiseks ja ergutamiseks, eriti arengumaades, sealhulgas kehtestades lihtsustatud meetmeid mitteärielistel uuringueesmärkidel juurdepääsuks, arvestades vajadusega tegeleda selliste uuringute eesmärgi muutumise juhtudega;
- b) võtab piisaval määral arvesse olemasolevaid või tulevase eriolukordi, mis vastavalt riigisesele või rahvusvahelisele määratlusele ohustavad või kahjustavad inimeste, loomade või taimede tervist. Osaline võib võtta arvesse vajadust geneetiliste ressurssidele kiiresti juurde pääseda ning nende ressursside kasutamisest saadavat tulu kiiresti õiglaselt ja erapooletult jaotada, sealhulgas tagada abivajajatele juurdepääs taskukohasele ravile, eriti arengumaades;
- c) arvestab põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside tähtsusega ning nende erilise rolliga toiduainetega kindlustatuse tagamisel.

Artikkel 9

Looduskaitse ja säästvasse kasutamisse panustamine

Osaline ergutab kasutajaid ja pakkujaid suunama geneetiliste ressursside kasutamisest saadavat tulu bioloogilise mitmekesisuse kaitsele ja selle komponentide säästvasse kasutamisse.

Artikkel 10

Globaalne mitmepoolne tulu jaotamise mehhanism

Osalised arutavad vajadust globaalse mitmepoolse tulu jaotamise mehhanismi järele, samuti sellise mehhanismi tehnilisi üksikasju, mis tegeleks geneetiliste ressursside ja nendega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamisega piiriülestes olukordades või selliste ressursside või teadmiste puhul, mille kasutamiseks ei ole võimalik anda ega saada eelnevat informeeritud nõusolekut. Tulu, mida geneetiliste ressursside ja nendega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutajad selle mehhanismi kaudu jagavad, kasutatakse bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja selle komponentide säästva kasutamise toetamiseks kogu maailmas.

Artikkel 11

Piiriülene koostöö

1. Kui samu geneetilisi ressursse leidub *in situ* rohkem kui ühe osalise territooriumil, püüavad need osalised teha protokolliliseks rakendamiseks vastavalt vajadusele koostööd ning kaasavad asjaomaseid kohalikke ja põliskogukondi.
2. Kui samu geneetiliste ressurssidega seotud traditsioonilisi teadmisi omavad üks või mitu kohalikku ja põliskogukonda mitmes osalisriigis, siis püüavad need osalised teha protokolliliseks eesmärgi täitmiseks vajadusel koostööd, kaasates asjaomaseid kohalikke ja põliskogukondi.

Artikkel 12

Geneetiliste ressurssidega seotud traditsioonilised teadmised

1. Protokollist tulenevate kohustuste täitmisel võtab osaline kooskõlas riigiseste õigusaktidega ning vastavalt vajadusele arvesse geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmistega seonduvat kohalike ja põliskogukondade tavapäraseid ning kogukondlikke reegleid ja toimimisviise.
2. Osaline loob põlis- ja kohalike kogukondade tõhusal osalusel mehhanismid geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste potentsiaalsete kasutajate teavitamiseks nende kohustustest, sealhulgas sellistele teadmistele juurdepääsu meetmetest ja teadmiste kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamise meetmetest, mis on tehtud kättesaadavaks juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustiku kaudu.

3. Osaline püüab vastavalt vajadusele toetada kohalike ja põliskogukondade, sealhulgas neisse kogukondadesse kuuluvate naiste järgmisi tegevusi:

- a) geneetiliste ressurssidega seotud traditsioonilistele teadmistele juurdepääsu ning selliste teadmiste kasutamisest saadava tulu õiglast ja erapooletut jaotamist käsitlevate kogukondlike reeglite väljatöötamine;
- b) geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamise tagamiseks vastastikku kokku lepivate tingimuste jaoks miinimumnõuete väljatöötamine; ning
- c) näidis-lepinguklauslite väljatöötamine geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutamisest saadava tulu jaotamise kohta.

4. Niivõrd kui võimalik, ei piira osaline protokoll rakendades geneetiliste ressursside ning nendega seotud traditsiooniliste teadmiste tavapärasest, konventsiooni eesmärkidega kooskõlas olevat kasutamist ja vahetamist põlis- ja kohalike kogukondade sees või vahel.

Artikkel 13

Riiklikud kontaktisikud ja pädevad riigiasutused

1. Osaline määrab juurdepääsu ja tulu jaotamise riikliku kontaktisiku. Riiklik kontaktisik jagab järgmist teavet:

- a) geneetilistele ressurssidele juurdepääsu taotlejatele teavet eelneva informeeritud nõusoleku saamise ja vastastikku kokku lepivate tingimuste kindlaksmääramise korra, sealhulgas tulu jaotamise korra kohta;
- b) geneetiliste ressurssidega seotud traditsioonilistele teadmistele juurdepääsu taotlejatele võimalusel teavet eelneva informeeritud nõusoleku või heakskiidu saamise ning vastavalt vajadusele põlis- ja kohalike kogukondade kaasamise korra ja vastastikku kokku lepivate tingimuste kindlaksmääramise korra, sealhulgas tulu jaotamise korra kohta; ning
- c) pädevaid riigiasutusi, asjaomaseid põlis- ja kohalikke kogukondi ning asjaomaseid huvirühmi puudutavat teavet.

Riiklik kontaktisik vastutab sekretariaadiga suhtlemise eest.

2. Osaline määrab ühe või mitu juurdepääsu ja tulu jaotamisega tegelevat pädevat riigiasutust. Pädevad riigiasutused vastutavad kooskõlas kehtivate riigisiseste õiguslike, haldus- ja poliitiliste meetmetega juurdepääsuloa andmise eest või vajadusel juurdepääsunõuete täitmise kohta kirjaliku tõendi väljastamise eest ning annavad nõu eelneva informeeritud nõusoleku saamise ja vastastikku kokku lepivate tingimuste kindlaksmääramise suhtes kehtiva korra ning nõuete asjus.

3. Osaline võib määrata nii kontaktisiku kui ka pädeva riigiasutuse ülesandeid täitma üheainsa asutuse.

4. Osaline teatab sekretariaadile oma riikliku kontaktisiku ja pädeva riigiasutuse või -asutuste kontaktandmed hiljemalt päevaks, mil protokoll tema suhtes jõustub. Kui osaline määrab rohkem kui ühe pädeva riigiasutuse, saadab ta sekretariaadile teatise nende asutuste vastavaid kohustusi puudutava asjakohase teabega. Saadetav teave täpsustab vähemalt selle, milline pädev asutus vastutab taotlejate geneetiliste ressursside eest. Osaline teavitab sekretariaati kohe oma riikliku kontaktisiku muutumisest või pädeva riigiasutuse või -asutuste kontaktandmete või kohustuste muutumisest.

5. Sekretariaat teeb lõike 4 alusel saadud teabe juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustiku kaudu kättesaadavaks.

*Artikkel 14***Juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustik ja teabe jagamine**

1. Käesolevaga luuakse konventsiooni artikli 18 lõike 3 järgse teabevõrgustiku osana juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustik. Selle abil jagatakse juurdepääsu ja tulu jaotamisega seotud teavet. Eelkõige võimaldab see juurdepääsu protokollide rakendamisega seotud teabele, mida osalised esitavad.

2. Ilma et see piiraks konfidentsiaalse teabe kaitse nõuete kohaldamist, teeb iga osaline juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustikule kättesaadavaks protokollis nõutud teabe ning protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi otsuste kohaselt nõutava teabe. See teave sisaldab järgmist:

- a) juurdepääsu ja tulu jaotamist puudutavad õiguslikud, haldus- ja poliitilised meetmed;
 - b) riiklikku kontaktisikut ja pädevat riigiasutust või -asutusi puudutav teave; ning
 - c) juurdepääsu ajal väljastatud load või samaväärsed dokumendid eelneva informeeritud nõusoleku andmise otsuse ning vastastikku kokku lepitud tingimuste kindlaksmääramise tõendamiseks.
3. Täiendav teave, kui see on kättesaadav ja vajalik, võib sisaldada järgmist:

- a) põlis- ja kohalike kogukondade asjaomased pädevad asutused ning teave, kui nii otsustatakse;
- b) näidis-lepinguklauslid;
- c) geneetiliste ressursside seireks välja töötatud meetodid ja vahendid; ning
- d) tegevusjuhendid ja head tavad.

4. Juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustiku toimimise üksikasjad, sealhulgas tegevusaruandeid puudutavad üksikasjad, arutatakse läbi ja otsustatakse protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi esimesel istungil ning need vaadatakse edaspidi regulaarselt läbi.

*Artikkel 15***Vastavus juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevatel riigi õigusaktidele või regulatiivsetele nõuetele**

1. Osaline võtab vajalikke, tõhusaid ja proportsionaalseid õiguslikke, haldus- ja poliitilisi meetmeid tagamaks, et juurdepääsu tema jurisdiktsiooni all olevatele geneetiliste ressurssidele toimub vastavuses eelneva informeeritud nõusolekuga ning et selleks on kindlaks määratud vastastikku kokku lepitud tingimused, nagu nõuavad teise osalise riigisiseseid juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevad õigusaktid või regulatiivsed nõuded.

2. Osaline võtab vajalikke, tõhusaid ja proportsionaalseid meetmeid lõike 1 kohaselt kehtestatud meetmete järgimata jätmise olukordadega tegelemiseks.

3. Lõikes 1 nimetatud riigisiseste juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevate õigusaktide või regulatiivsete nõuete väidetava rikkumise juhtudel teevad osalised võimaluste piires ja vastavalt vajadusele koostööd.

*Artikkel 16***Vastavus riigi seadustele või regulatiivsetele nõuetele, mis käsitlevad juurdepääsu geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste ja sellest saadava tulu jaotamist**

1. Osaline võtab vajalikke, tõhusaid ja proportsionaalseid õiguslikke, haldus- ja poliitilisi meetmeid tagamaks, et juurdepääsu tema jurisdiktsiooni all olevate geneetiliste ressurssidega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutamisele toimub vastavuses eelneva informeeritud nõusoleku või heakskiiduga ning põlis- ja kohalike kogukondade kaasamisel ning et selleks on kindlaks määratud vastastikku kokku lepitud tingimused, nagu nõuavad teise osalise, kus sellised põlis- ja kohalikud kogukonnad asuvad, riigisiseseid juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevad õigusaktid või regulatiivsed nõuded.

2. Osaline võtab vajalikke, tõhusaid ja proportsionaalseid meetmeid lõike 1 kohaselt kehtestatud meetmete järgimata jätmise olukordadega tegelemiseks.
3. Lõikes 1 nimetatud riigisestest juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevate õigusaktide või regulatiivsete nõuete väidetava rikkumise juhtudel teevad osalised võimaluste piires ning vastavalt vajadusele koostööd.

Artikkel 17

Geneetiliste ressursside kasutamise järelevalve

1. Protokolli järgimise toetamiseks võtab osaline vastavalt vajadusele meetmeid geneetiliste ressursside kasutamise üle järelevalve teostamiseks ja nende kasutamise läbipaistvuse suurendamiseks. Sellised meetmed hõlmavad järgmist:

a) ühe või mitme kontrollpunkti määramine järgnevalt:

- i) määratud kontrollpunktid koguvad või saavad, vastavalt vajadusele, asjakohast teavet eelneva informeeritud nõusoleku, geneetiliste ressursside allika, vastastikku kokku lepitud tingimuste kindlaksmääramise ja/või geneetiliste ressursside kasutamise kohta;
- ii) osaline nõuab, vastavalt vajadusele ja olenevalt määratud kontrollpunkti iseloomust, et geneetiliste ressursside kasutajad esitaksid määratud kontrollpunktis eelmises alapunktis nimetatud teabe. Osaline võtab vajalikke, tõhusaid ja proportsionaalseid meetmeid selle nõude järgimata jätmise olukordadega tegelemiseks;
- iii) ilma et see piiraks konfidentsiaalse teabe kaitse nõuete kohaldamist, esitatakse see teave, sealhulgas rahvusvaheliselt tunnustatavatel vastavussertifikaatidel olev teave, kui sellised sertifikaadid on kättesaadavad, asjakohastele riigiasutustele, eelnevat informeeritud nõusolekut andvale osalisele ning juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevärgustikule;
- iv) kontrollpunktid peavad olema tõhusad ja omama punkti a rakendamiseks vajalikke funktsioone. Need peaksid omama tähtsust geneetiliste ressursside kasutamisel või sellekohase teabe kogumisel, muu hulgas teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni, kaubastamise kasutamise ja kaubastamise kõigis etappides.

b) geneetiliste ressursside kasutajate ja pakkujate ergutamine lisama vastastikku kokku lepitud tingimuste hulka sätteid, mis käsitlevad nende tingimuste rakendamise alase teabe jagamist, sealhulgas aruandlusnõuete kaudu; ning

c) kulutasuvate kommunikatsioonivahendite ja -süsteemide kasutamise ergutamine.

2. Artikli 6 lõike 3 punkti e kohaselt väljastatud ning juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevärgustikule esitatud luba või samaväärset dokumenti loetakse rahvusvaheliselt tunnustatud vastavussertifikaadiks.

3. Rahvusvaheliselt tunnustatav vastavussertifikaat tõendab, et juurdepääs geneetilisele ressursile, mille kohta see käib, on vastavuses eelneva informeeritud nõusolekuga ning et selleks on kindlaks määratud vastastikku kokku lepitud tingimused, nagu nõuavad eelnevat informeeritud nõusolekut andva osalise juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevad riigisestest õigusaktid või regulatiivsed nõuded.

4. Rahvusvaheliselt tunnustatav vastavussertifikaat sisaldab vähemalt järgmist teavet, kui see ei ole konfidentsiaalne:

- a) väljastanud asutus;
- b) väljastamise kuupäev;
- c) pakkuja;
- d) sertifikaadi ainuomane kood;
- e) isik või asutus, kellele eelnev informeeritud nõusolek anti;

- f) sertifikaadi objekt või geneetilised ressursid, mille kohta sertifikaat väljastati;
- g) vastastikku kokku lepitud tingimuste kindlaksmääramise kinnitus;
- h) eelneva informeeritud nõusoleku saamise kinnitus; ning
- i) äri- ja/või mitteäri- kasutusala.

Artikkel 18

Vastastikku kokku lepivate tingimuste järgimine

1. Artikli 6 lõike 3 punkti g alapunkti i ja artikli 7 rakendamisel ergutab osaline geneetiliste ressursside ja/või nendega seotud traditsiooniliste teadmiste pakkujaid ja kasutajaid lisama vastastikku kokku lepivate tingimuste hulka vajadusel ka vaidluste lahendamist käsitlevad sätted, sealhulgas:
 - a) vaidluste lahendamise menetluste suhtes kohaldatav kohtualluvus;
 - b) kohaldatav seadus; ja/või
 - c) alternatiivsed vaidluste lahendamise võimalused, näiteks lepitusmenetlus või vahekohus.
2. Osaline tagab, et tema õigussüsteemis on olemas võimalus esitada kooskõlas kohaldatavate kohtualluvusnõuetega tagasinõue, kui vastastikku kokku lepivate tingimuste üle tekivad vaidlused.
3. Osaline võtab vastavalt vajadusele tõhusaid meetmeid:
 - a) õiguskaitse kättesaadavuse suhtes; ning
 - b) välisriigi kohtuotsuste ja vahekohtu otsuste vastastikuse tunnustamise ja jõustamise mehhanismide kasutamise suhtes.
4. Protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents kontrollib protokollis artikli 31 kohaselt käesoleva artikli tõhusust.

Artikkel 19

Näidis-lepinguklauslid

1. Osaline ergutab vastastikku kokku lepivate tingimuste jaoks valdkondlike ja valdkondade vaheliste näidis-lepinguklauslite väljatöötamist, ajakohastamist ja kasutamist.
2. Protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents annab perioodiliselt ülevaate valdkondlike ja valdkondade vaheliste näidis-lepinguklauslite kasutamisest.

Artikkel 20

Tegevusjuhendid, suunised ning head tavad ja/või standardid

1. Osaline ergutab juurdepääsu ja tulu jaotamist puudutavate vabatahtlike tegevusjuhendite, suuniste ja heade tavade ja/või standardite väljatöötamist, ajakohastamist ja kasutamist.
2. Protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents annab perioodiliselt ülevaate vabatahtlike tegevusjuhendite, suuniste ning heade tavade ja/või standardite kasutamisest ning kaalub konkreetsete tegevusjuhendite, suuniste ning heade tavade ja/või standardite vastuvõtmist.

Artikkel 21

Teadlikkuse tõstmine

Osaline võtab meetmeid, et tõsta teadlikkust geneetiliste ressursside ja nendega seotud traditsiooniliste teadmiste tähtsusest, samuti nendega seotud juurdepääsu ja tulu jaotamise küsimustest. Sellised meetmed võivad hõlmata muu hulgas järgmist:

- a) protokollis ja selle eesmärgi propageerimine;
- b) põlis- ja kohalike kogukondade ning asjaomaste huvirühmade kohtumiste korraldamine;

- c) põlis- ja kohalikele kogukondadele ning asjaomastele huvirühmadele abikeskuse loomine ja selle käigushoidmine;
- d) riikliku teabevõrgustiku kaudu teabe levitamine;
- e) vabatahtlike tegevusjuhendite, suuniste ning heade tavade ja/või standardite propageerimine põlis- ja kohalike kogukondade ning asjaomaste huvirühmadega nõu pidades;
- f) vastavalt vajadusele kohaliku, piirkondliku ja rahvusvahelise kogemustevahetuse edendamine;
- g) geneetiliste ressursside ja nendega seotud traditsiooniliste teadmiste kasutajate ja pakkujate harimine ning koolitamine juurdepääsu ja tulu jaotamisega seotud kohustuste alal;
- h) põlis- ja kohalike kogukondade ning asjaomaste huvirühmade kaasamine protokollide rakendamisesse; ning
- i) teadlikkuse tõstmine põlis- ja kohalike kogukondade kogukondlikest reeglitest ja toimimisviisidest.

Artikkel 22

Suutlikkus

1. Osalised teevad koostööd, et luua suutlikkus, arendada suutlikkust ning tugevdada inimressursse ja ametkondlikku suutlikkust protokollide rakendamiseks arengumaadest osalistes, eriti vähimarenenud maades ning väikestest saareriikidest arengumaades ning üleminekumajandusega osalistes, sealhulgas olemasolevate globaalsete, piirkondlike, allpiirkondlike ja riiklike institutsioonide ning organisatsioonide kaudu. Seejuures peaksid osalised soodustama põlis- ja kohalike kogukondade ning asjaomaste huvirühmade, sealhulgas vabaihenduste ja erasektori kaasamist.
2. Protokollide rakendamise suutlikkuse loomisel ja arendamisel võetakse täiel määral arvesse arengumaadest osaliste, eriti vähimarenenud maade ja väikestest saareriikidest arengumaade ning üleminekumajandusega osaliste vajadust konventsiooni asjassepuutuvate sätete kohaste rahaliste vahendite järele.
3. Protokollide rakendamisega seotud vajalike meetmete alusena peaksid arengumaadest osalised, eriti vähimarenenud maad ja väikestest saareriikidest arengumaad ning üleminekumajandusega osalised, riigisiseste suutlikkuse hindamiste abil kindlaks tegema oma riigisisese suutlikkuse vajadused ning prioriteedid. Seda tehes peaksid sellised osalised toetama põlis- ja kohalike kogukondade ning asjaomaste huvirühmade suutlikkuse vajadusi ja prioriteete, mille need kogukonnad ja huvirühmad on kindlaks teinud, ning pöörama erilist tähelepanu naiste suutlikkuse vajadustele ja prioriteetidele.
4. Protokollide rakendamise toetamiseks võib suutlikkuse loomine ja arendamine olla suunatud muu hulgas järgmistele põhivaldkondadele:
 - a) protokollide rakendamise ja protokollist tulenevate kohustuste täitmise suutlikkus;
 - b) vastastikku kokku lepitavate tingimuste läbirääkimise suutlikkus;
 - c) riigisiseste juurdepääsu ja tulu jaotamist käsitlevate õiguslike, haldus- või poliitiliste meetmete väljatöötamise, rakendamise ja jõustamise suutlikkus; ning
 - d) riikide suutlikkus arendada riigisisest teadusvõimekust oma geneetilistele ressurssidele lisaväärtuse andmiseks.
5. Lõigete 1 kuni 4 järgsete meetmete hulka võib muu hulgas kuuluda:
 - a) õigussüsteemi ja institutsioonide arendamine;
 - b) läbirääkimiste õigluse ja erapooletuse edendamine, näiteks vastastikku kokku lepitavate tingimuste läbirääkimise koolitused;

- c) protokolliga järgimise seire ja jõustamine;
 - d) parimate võimalike kommunikatsioonivahendite ja internetipõhiste süsteemide rakendamine juurdepääsu ja tulu jaotamisega seotud tegevustes;
 - e) väärtuse hindamise meetodite väljatöötamine ja kasutamine;
 - f) geneetiliste ressursside võimalike kasutusvõimaluste otsimine ning sellega seotud teadustegevus ja taksonoomilised uuringud;
 - g) tehnosiire ning selle jätkusuutlikkuseks vajalik taristu ja tehniline suutlikkus;
 - h) juurdepääsu ja tulu jaotamise tegevuste abil bioloogilise mitmekesisuse kaitsesse ja selle komponentide säästvasse kasutamisse panustamise suurendamine;
 - i) erimeetmed asjaomaste huvirühmade juurdepääsu ja tulu jaotamisega seotud suutlikkuse tõstmiseks; ning
 - j) erimeetmed, millega tõstetakse geneetilistele ressurssidele ja/või nendega seotud traditsioonilistele teadmistele juurdepääsuga seotud suutlikkust põlis- ja kohalikes kogukondades, pöörates erilist tähelepanu neisse kogukondadesse kuuluvate naiste suutlikkuse tõstmisele.
6. Lõigete 1 kuni 5 kohaselt riiklikul, piirkondlikul ning rahvusvahelisel tasandil suutlikkuse loomiseks ja arendamiseks algatatud tegevusi puudutav teave tuleks edastada juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustikule, et edendada juurdepääsu ja tulu jaotamisega seotud suutlikkuse loomise ja arendamise alast sünergia ja koordineeritust.

Artikkel 23

Tehnosiire, ühistegevus ja koostöö

Protokolliga eesmärkide saavutamiseks teevad osalised konventsiooni artiklite 15, 16, 18 ja 19 kohaselt koostööd ning tegutsevad ühiselt tehnilistes ja teaduslikes uurimis- ning arendusprogrammides, sealhulgas biotehnoloogia alases teadustegevuses. Osalised kohustuvad edendama ning ergutama tehnoloogiale juurdepääsu ja tehnosiire arengumaadest osalistele, eriti vähimarenenud maadele ja väikestest saareriikidest arengumaadele ning üleminekumajandusega osalistele, et võimaldada konventsiooni ja protokolliga eesmärkide saavutamiseks vajaliku kindla ja elujõulise tehnoloogilise ning teadusliku baasi väljaarendamist ja tugevdamist. Võimalusel ja vajadusel toimub selline ühistegevus selle osalise või nende osaliste territooriumil ja osalusel, kes selliseid ressursse pakuvad, olles nende ressursside päritoluriik või -riigid või omandanud need ressursid kooskõlas konventsiooniga.

Artikkel 24

Mitteosalised

Osalised ergutavad mitteosalisi protokolliga järgima ning juurdepääsu ja tulu jaotamise teabevõrgustikule asjakohast teavet andma.

Artikkel 25

Rahastamismehhanism ja rahalised vahendid

1. Protokolliga rakendamiseks rahalisi vahendeid kaaludes võtavad osalised arvesse konventsiooni artiklit 20.
2. Protokolliga rahastamismehhanismiks on konventsiooni rahastamismehhanism.
3. Protokolliga artiklis 22 nimetatud suutlikkuse loomise ja arendamise puhul arvestab protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents lõikes 2 nimetatud rahastamismehhanismiga seonduvaid juhiseid andes, mille arutab läbi osaliste konverents, arengumaadest osaliste, eriti vähimarenenud maade ja väikestest saareriikidest arengumaade ning üleminekumajandusega osaliste rahaliste vahendite vajadusega ning põlis- ja kohalike kogukondade, sealhulgas neisse kogukondadesse kuuluvate naiste suutlikkuse vajaduste ja prioriteetidega.

4. Lõike 1 kontekstis võtab osaline arvesse ka arengumaadest osaliste, eriti vähimarenenud maade ja väikestest saareriikidest arengumaade ning üleminekumajandusega osaliste vajadusi nende jõupingutustes protokolliga kohaldamiseks kindlaks teha ja täita oma suutlikkuse loomise ning arendamise vajadused.

5. Osaliste konverentsi asjakohaste otsustega konventsiooni rahastamismehhanismile antavad juhised, sealhulgas enne protokolliga vastuvõtmist kokku lepitud juhised, kehtivad *mutatis mutandis* ka käesoleva artikli kohta.

6. Arenenud maadest osalised võivad anda ning arengumaadest osalised ja üleminekumajandusega osalised kasutada protokolliga rakendamiseks rahalisi ja muid vahendeid ka kahepoolsete, piirkondlike ja mitmepoolsete kanalite kaudu.

Artikkel 26

Protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents

1. Osaliste konverents toimib protokolliosaliste koosolekuna.

2. Konventsiooniosaline, kes ei ole protokolliosaline, võib osaleda protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi istungitel vaateajana. Kui osaliste konverents toimib protokolliosaliste koosolekuna, võivad protokolliga seotud otsuseid teha vaid protokolliosalised.

3. Kui osaliste konverents toimib protokolliosaliste koosolekuna, asendatakse ainult konventsiooniosalist esindav konverentsi büroo liige uue liikmega, kelle valivad protokolliosalised endi hulgast.

4. Protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents teostab korrapäraselt järelevalvet protokolliga rakendamise üle ning teeb oma volituste piires protokolliga tõhusaks rakendamiseks vajalikke otsuseid. Ta täidab talle protokolliga määratud järgmisi ülesandeid:

a) annab soovitusi protokolliga rakendamiseks;

b) asutab protokolliga rakendamiseks vajalikke allorganeid;

c) vajadusel taotleb ja kasutab pädevate rahvusvaheliste organisatsioonide ning valitsustevaheliste ja valitsusväliste organite teenuseid ja teavet ning teeb nendega koostööd;

d) kehtestab protokolliga artikli 29 kohaselt esitatava teabe edastamise vormi ja sageduse ning vaatab läbi nii selle teabe kui ka allorganite esitatud aruanded;

e) vaatab läbi ja võtab vajadusel vastu protokolliga ja selle lisa muudatused, samuti protokolliga rakendamiseks vajalikud täiendavad lisad; ning

f) täidab muid protokolliga rakendamiseks vajalikke ülesandeid.

5. Protokolliga rakendamisel kehtivad *mutatis mutandis* osaliste konverentsi töökord ja konventsiooni rahastamisreeglid, kui protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents ei otsusta konsensuse alusel teisiti.

6. Protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi esimese istungi kutsus sekretariaat kokku samaks ajaks, kui pärast protokolliga jõustumist peetakse osaliste konverentsi esimene istung. Protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi järgmised korralised istungid peetakse samal ajal osaliste konverentsi korraliste istungitega, kui protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents ei otsusta teisiti.

7. Protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi erakorralisi istungeid peetakse ajal, mida peab vajalikuks protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents, või mistahes osalise kirjalikul taotlusel, kui seda taotlust toetab vähemalt kolmandik osalistest kuue kuu jooksul alates päevast, mil sekretariaat edastab taotluse osalistele.

8. Ühinenud Rahvaste Organisatsioon või selle eriasutus või Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur, samuti kummagi organisatsiooni liikmesriik või vaatlajariik, kes ei ole konventsiooniosaline, võib olla protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi istungitel esindatud vaatljana. Protokolliga reguleeritavas valdkonnas pädev rahvusvaheline institutsioon või riigi valitsusasutus või valitsusväline institutsioon, kes on sekretariaadile teatanud soovist olla esindatud protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi istungil vaatljana, võib saada selleks loa, välja arvatud juhul, kui vähemalt kolmandik kohalviibivaist osalistest on selle vastu. Kui käesolevas artiklis ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse vaatljate juurdepääsu ja osalemise suhtes lõikes 5 nimetatud menetlust.

Artikkel 27

Allorganid

1. Konventsiooniga või konventsiooni alusel loodud allorgan võib toimida protokollisorganina, sealhulgas protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi otsusel. Sellises otsuses määratakse ka allorgani ülesanded.
2. Konventsiooniosaline, kes ei ole protokolliosaline, võib osaleda protokollisallorgani istungil vaatljana. Kui konventsiooni allorgan toimib protokollisallorganina, osalevad protokolliga seotud otsuste tegemises ainult protokolliosalised.
3. Kui konventsiooni allorgan täidab oma ülesandeid protokolliga seotud küsimustes ja kui selle allorgani büroo liige esindab üksnes konventsiooniosalist, asendatakse ta uue liikmega, kelle valivad protokolliosalised endi hulgast.

Artikkel 28

Sekretariaat

1. Protokollisekretariaadi ülesandeid täidab konventsiooni artikli 24 kohaselt loodud sekretariaat.
2. Sekretariaadi ülesandeid käsitlevat konventsiooni artikli 24 lõiget 1 kohaldatakse protokollisuhetes *mutatis mutandis*.
3. Protokolliga seotud sekretariaaditeenuste eristatavad kulud tasuvad protokolliosalised. Sellekohased eelarvelised otsused teeb protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents oma esimesel istungil.

Artikkel 29

Järelevalve ja aruanded

Osaline teostab järelevalvet oma protokollijärgsete kohustuste täitmise üle ning esitab protokolliosaliste koosolekuna toimivale osaliste konverentsile konverentsi määratud vormis ja sagedusega aruandeid protokollisrakendamiseks võetud meetmete kohta.

Artikkel 30

Protokollis järgimise edendamise menetlused ja mehhanismid

Protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents arutab oma esimesel istungil läbi ja kinnitab protokollis järgimise edendamiseks ning järgimata jätmise juhtudega tegelemiseks vajalikud koostöömenetlused ja institutsioonilised mehhanismid. Nende menetluste ja mehhanismide hulka kuulub ka vajadusel nõu ning abi andmine. Need ei kattu konventsiooni artikli 27 alusel loodud vaidluste lahendamise menetluste ja mehhanismidega ega piira viimaste kohaldamist.

*Artikkel 31***Hindamine ja läbivaatamine**

Protokolliosaliste koosolekuna toimiv osaliste konverents hindab protokollitõhusust neli aastat pärast protokollitõustumist ning edaspidi protokolliosaliste koosolekuna toimiva osaliste konverentsi määratud ajavahemike järel.

*Artikkel 32***Allakirjutamine**

Protokoll on konventsiooniosalistele allakirjutamiseks avatud 2. veebruarist 2011 kuni 1. veebruarini 2012 ÜRO peakorteris New Yorgis.

*Artikkel 33***Jõustumine**

1. Protokoll jõustub üheksakümnendal päeval pärast seda, kui viiskümmend riiki või piirkonna majanduskoostööorganisatsiooni, kes on konventsiooniosalised, on hoiule andnud oma ratifitseerimis-, heakskiitmis- või ühinemiskirja.
2. Kui riik või piirkonna majanduskoostööorganisatsioon ratifitseerib protokollitõustumise või kiidab selle heaks või ühineb sellega pärast viiekümnenda kirja hoiuleandmist, jõustub protokoll tema suhtes üheksakümnendal päeval pärast tema ratifitseerimis-, heakskiitmis- või ühinemiskirja hoiuleandmist, või päeval, mil konventsioon tema suhtes jõustub, kui see on hilisem.
3. Lõigete 1 ja 2 kohaldamisel ei käsitata piirkonna majanduskoostööorganisatsiooni hoiule antud kirja tema liikmesriikide kirjade täiendusena.

*Artikkel 34***Reservatsioonid**

Protokollitõustumise suhtes ei või teha reservatsioone.

*Artikkel 35***Protokollitõustumine**

1. Osaline võib protokollitõustumise hoiulevõtjale saadetava kirjaliku teatega taganeda, kui protokollitõustumisest tema suhtes on möödunud kaks aastat.
2. Taganemine jõustub ühe aasta möödumisel päevast, mil hoiulevõtja on taganemisteate kätte saanud, või taganemisteates märgitud hilisemal ajal.

*Artikkel 36***Autentne tekst**

Protokollitõustumise originaal, mille araabia-, hiina-, inglise-, prantsuse-, vene- ja hispaaniakeelne tekst on võrdselt autentne, antakse hoiule ÜRO peasekretärile.

SELLE TÕENDUSEKS on täievolilised esindajad nimetatud kuupäeval protokollitõustumise alla kirjutanud.

VASTU VÕETUD kahe tuhande kümnenda aasta kahekümne üheksandal oktoobril Nagoyas.

LISA

RAHALINE JA MITTERAHALINE TULU

1. Rahaline tulu võib muu hulgas hõlmata järgmist:

- a) juurdepääsutasud / kogutud või muul viisil omandatud proovide eest makstavad tasud;
- b) ettemaksed;
- c) osamaksed;
- d) kasutustasud;
- e) kaubastamisel makstavad litsentsitasud;
- f) bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja säästvat kasutamist toetavatesse fondidesse makstavad eritasud;
- g) palgad ja vastastikku kokku lepitud eelistingimused;
- h) uuringute rahastamine;
- i) ühissettevõtted;
- j) asjakohaste intellektuaalse omandi õiguste ühisomandus.

2. Mitterahaline tulu võib muu hulgas hõlmata järgmist:

- a) teadus- ja arendustegevuse tulemuste jagamine;
- b) ühistegevus, koostöö ja panustamine teadus- ja arendusprogrammide, eriti biotehnoloogia alase teadustegevuse raames, võimalusel geneetilisi ressursse pakkuvast osalisriigis;
- c) tootearenduses osalemine;
- d) hariduse ja koolituse alane ühistegevus, koostöö ja panustamine;
- e) juurdepääs *ex situ* geneetilistele ressurssidele ja andmebaasidele;
- f) õiglastel ja soodsaimatel tingimustel, sealhulgas kokkuleppelistel soodus- ja eelistingimustel toimuv teadmiste ja tehnosiire geneetiliste ressursside pakkujale, eriti geneetilisi ressursse kasutavate teadmiste ja tehnoloogiate, sealhulgas biotehnoloogia siire või bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästva kasutamise suhtes asjakohaste teadmiste ja tehnoloogiate siire;
- g) tehnosiirde alase suutlikkuse tugevdamine;
- h) institutsioonide suutlikkuse tõstmine;
- i) juurdepääsunõuete haldamise ning jõustamise tugevdamiseks vajalikud inim- ja materiaalsed ressursid;
- j) geneetiliste ressurssidega seotud koolitused geneetilisi ressursse pakkuvate riikide täiel osalusel ning võimalusel neis riikides;

- k) juurdepääs bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästva kasutamisega seotud teaduslikule teabele, sealhulgas bioloogiliste inventuuride ja taksonoomiliste uuringute teabele;
 - l) panused kohalikku majandusse;
 - m) esmatähtsatele vajadustele, näiteks tervishoiule ja toiduainetega kindlustatusele suunatud teadustegevus, mis võtab arvesse geneetiliste ressursside kohalikku kasutamist neid geneetilisi ressursse pakkuvast osalisriigis;
 - n) juurdepääsu ja tulu jaotamise kokkulepetest ning järgnevast ühistegevusest tuleneda võivad institutsioonide vahelised ja ametialased suhted;
 - o) toiduainetega kindlustatus ja elatisallikatega seotud tulu;
 - p) sotsiaalne tunnustamine;
 - q) asjakohaste intellektuaalse omandi õiguste ühisomandus.
-